

Ondersteuningsstructuur 2019-2021

**Koningin Beatrix
CNS-basisschool**

Hoofdlocatie: Mondriaanstraat 22
6717 SB Ede
T: 0318 - 643 802

Dislocatie: Jan Voermanstraat 1
6717 VV Ede
T: 0318 - 690 730

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Visie en missie	4
2.1 Visie	4
2.2 Missie	4
2.3 Doel van het beschrijven van onze ondersteuningsstructuur	5
3. De ondersteuningsstructuur	6
3.1 Ons kader voor een goede leerlingenondersteuning	6
3.2 De cyclische denk- en werkdiscipline	6
3.3 De rol van de leerkracht	10
3.4 De rol(len) van de Intern Begeleider (IB)	12
3.4.1 Begeleiding van de leerkrachten	12
3.4.2 Externe samenwerking	12
3.4.3 Het aanvragen van een ondersteuningsarrangement	13
3.5 De rol van het managementteam en de directie	14
4. Ondersteunende documenten	15
4.1 De groepsoverdracht	16
4.2 De basisondersteuning in de groep	16
4.3 Klassenconsultaties en groepsbesprekingen	17
4.4 De leerlingenbespreking	17
5. De inzet van ondersteunende mensen en middelen	18
5.1 Individueel handelingsplan (IHP)	18
5.2 Externe ondersteuner (EO-er)	18
6. Dossiervorming (borging)	19
5.1 Verantwoordelijkheid dossiervorming leerkracht	19
5.2 Verantwoordelijkheid dossiervorming Intern Begeleider	19
BIJLAGEN	
Bijlage 1: De cyclische denk- en werkdiscipline op De Beatrixschool – Didactische vraagstukken	20
Bijlage 2: Achtergrondinformatie rekenen	24

LIJST MET AFKORTINGEN

SOP	= Schoolondersteuningsprofiel
IB	= Intern Begeleider
CJG	= Centrum voor Jeugd en Gezin
OT	= Ondersteuningsteam
SWV	= Samenwerkingsverband
S(B)O	= Speciaal (Basis) Onderwijs
TLV	= Toelaatbaarheidsverklaring
OPP	= Ontwikkelingsperspectief
OaP	= Ondersteuningsarrangement Periode
IHP	= Individueel Handelingsplan
IOP	= Individueel Ondersteuningsplan
IO-er	= Interne Ondersteuner
EO-er	= Externe Ondersteuner

1. Inleiding

Voor u ligt een document waarin de ondersteuningsstructuur van De Koningin Beatrixschool staat beschreven. Het is onze taak leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften goed te ondersteunen en een passend onderwijsaanbod te bieden. Dit vraagt van leerkrachten en het ondersteuningsteam een steeds grotere deskundigheid op het gebied van signalering, diagnostiek en handelingsplanning. Met dit document willen wij voor teamleden, ouders en externe instanties waarmee wij samenwerken, inzichtelijk maken hoe bij ons de ondersteuning van onze leerlingen is georganiseerd.

Met de invoering van de Wet op Passend Onderwijs (1 augustus 2014) is de school verplicht gesteld om een Schoolondersteuningsprofiel (SOP) op te stellen. In het SOP geeft de school aan wat zij op het moment van schrijven in staat is te doen met betrekking tot de ondersteuning aan de leerlingen. Dit document geeft uitleg over onze ondersteuningsstructuur, we bieden hierbij een beschrijving van de wijze waarop wij planmatig en systematisch vorm geven aan de ondersteuningsstructuur voor onze leerlingen.

We beginnen onze beschrijving met onze visie en missie op onderwijs en leerlingenondersteuning, hoofdstuk twee. Hierna wordt een beschrijving gegeven van onze ondersteuningsstructuur, we presenteren een schets van het door ons gehanteerde kader voor goede leerlingenondersteuning en zoomen in op de cyclische denk- en werkdiscipline van leerkrachten. In hoofdstuk drie beschrijven we hoe de cyclische denk- en werkdiscipline van leerkrachten wordt ondersteund. We staan stil bij ondersteunende systemen, routines en vormen van begeleiding. Tot slot vindt u enkele bijlagen die voor de ondersteuning van onze leerlingen van belang zijn.

Door dit document elke twee jaar te herzien, blijven wij voortdurend werken aan verbetering van de interne ondersteuningsstructuur.

Marcelle Schotsman (intern begeleider)
Marit Spoor (directeur)

2. Visie en missie

2.1 Visie

De Koningin Beatrixschool is een basisschool voor kinderen van 4 t/m 12 jaar. We werken vanuit ons christelijk geloof en zoeken van daaruit naar wegen en mogelijkheden voor ons onderwijs. Iedereen die zich thuis voelt bij onze manier van leven en werken is van harte welkom!

Binnen onze school gaan we uit van een aantal basisbehoeften voor alle leerlingen:

- geloof en plezier hebben in eigen kunnen (competentie);
- ervaren dat mensen je waarderen om wie je bent en met je willen omgaan (relatie);
- ervaren dat je zelfstandig en onafhankelijk iets voor elkaar kunt krijgen (autonomie);
- een gevoel van veiligheid en geborgenheid ervaren (affectie).

Voor optimale ontwikkelingskansen is het van belang dat we aan deze behoeften kunnen voldoen, dat alle kinderen zich hierbij kunnen ontwikkelen naar hun eigen mogelijkheden. Wij hebben hier veel aandacht en zorg voor. Dit betekent dat wij ons inzetten om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van onze leerlingen en ze begeleiding bieden die aansluit bij die onderwijsbehoeften. Wij kijken naar de mogelijkheden van onze leerlingen in relatie tot de mogelijkheden van ons als schoolteam. Daarin zijn wij ambitieus. Wij streven ernaar het maximale uit onze leerlingen te halen zowel op de basisvakken taal en rekenen maar zeker ook op het creatieve, sociale en expressieve vlak.

2.2 Missie

‘Motiverend onderwijs met aandacht voor elkaar’

Onze school staat open voor alle leerlingen die aangemeld worden door hun ouders/verzorgers (tenzij uit ons schoolondersteuningsprofiel blijkt dat wij een kind de juiste ondersteuning c.q. het juiste onderwijs niet kunnen bieden). Het is ons doel om leerlingen zowel cognitief als sociaal te ontwikkelen, zodat ze kunnen doorstromen naar een passende vorm van vervolgonderwijs.

De leerkrachten hebben hoge verwachtingen van de leerlingen. We besteden aandacht aan het leren samenwerken en het bevorderen van het zelfsturend vermogen (zelfstandigheid), waarbij het zelfvertrouwen en zelfrespect van de kinderen wordt vergroot. Ons ondersteuningssysteem is hierbij ondersteunend.

We dagen kinderen uit en stimuleren hen zich optimaal te ontwikkelen op cognitief, creatief en sociaal gebied. Voor het onderwijs betekent dit gedifferentieerd werken binnen de jaarklas met veel aandacht voor de individuele ondersteuning. Hierbij zien we het als voorwaardelijke conditie dat een leerling binnen een groep kan functioneren. Daar waar nodig wordt getracht zo veel mogelijk passende leermiddelen binnen de school te halen en te hebben. We volgen de ontwikkeling van de leerlingen nauwgezet door middel van observaties en toetsen. Dit kan helpen om de aandacht voor individuele ondersteuning te optimaliseren.

Als schoolteam werken wij vanuit de filosofie van adaptief onderwijs en doeltreffende leerlingbegeleiding, waardoor effectief omgaan met verschillen tussen leerlingen mogelijk

wordt. Hiermee beogen we de kwaliteit van het onderwijs en de begeleiding voor alle leerlingen te optimaliseren. Concreet betekent het dat we volgens deze zeven uitgangspunten aan ons team en de school bouwen:

1. de onderwijsbehoeften van leerlingen centraal;
2. het gaat om afstemming en wisselwerking;
3. de leerkracht doet ertoe;
4. positieve aspecten zijn van groot belang;
5. we werken constructief samen;
6. ons handelen is doelgericht;
7. de werkwijze is systematisch, in stappen en transparant.

2.3 Doel van het beschrijven van onze ondersteuningsstructuur

Met dit document willen wij voor teamleden, ouders en externe instanties waarmee wij samenwerken, inzichtelijk maken hoe bij ons de ondersteuning van onze leerlingen is georganiseerd. De Beatrixschool is een school in ontwikkeling. De interne ondersteuningsstructuur en het professionele handelen binnen de school hebben hierbij voortdurende aandacht. Dit document biedt een richtinggevend kader m.b.t. de wijze waarop wij binnen onze school handen en voeten geven aan onderwijs op maat, ofwel passend onderwijs. Mochten wij er ondanks onze inspanningen niet in slagen de juiste begeleiding te bieden, dan willen wij duidelijk zijn in onze mogelijkheden als school.

De beschrijving van onze ondersteuningsstructuur biedt:

- transparantie en verantwoording richting ouders, bestuur, externe instanties over de wijze waarop wij de begeleiding op maat van leerlingen vormgeven;
- duidelijkheid m.b.t. de verantwoordelijkheden en taken van de verschillende teamleden binnen onze school (leerkracht, intern begeleider en directie);
- zicht op de verhouding tussen taken en verantwoordelijkheden van de school en die van ouders en externe instanties;
- inzicht in de onderwijsbegeleiding binnen onze school;
- planvorming voor verder te ontwikkelen aspecten en procedures binnen onze school met betrekking tot de begeleiding van leerlingen.

3. De ondersteuningsstructuur

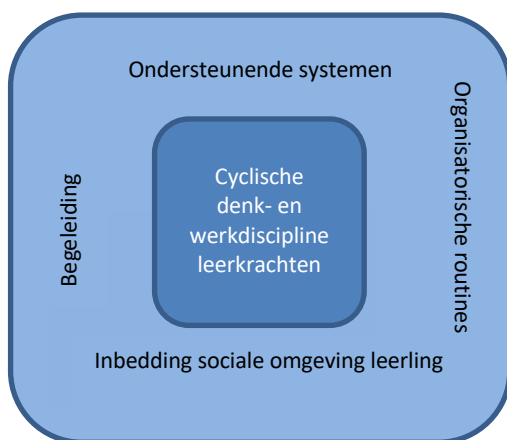
3.1 Ons kader voor een goede leerlingenondersteuning

Zoals we hierboven hebben beschreven is het onze ambitie onze leerlingen zo te ondersteunen dat zij zich naar hun eigen mogelijkheden ontwikkelen. Dit betekent dat wij om moeten kunnen gaan met verschillen. Ook betekent het dat wij adequate ondersteuning moeten kunnen bieden als leren niet vanzelf gaat.

In onze visie spelen de leerkrachten in de ondersteuning een doorslaggevende rol. De leerkrachten doen ertoe! Zij zijn degenen die, dag in dag uit, de ondersteuning in de klas in de praktijk brengen.

Om de ondersteuning in de klas goed vorm te kunnen geven, denken en werken de leerkrachten op de Koning Beatrixschool *planmatig* en *systematisch*. We noemen dit de 'cyclische denk- en werkdiscipline.' Deze denk- en werkdiscipline vormt het hart van onze ondersteuningsstructuur. Het uitvoeren van de cyclische denk- en werkdiscipline stelt hoge eisen aan onze leerkrachten. Maar zij doen dit niet alleen. We hebben systemen ontwikkeld die leerkrachten hierbij ondersteunen en de leerkrachten kunnen een beroep doen op de begeleiding van de IB-ers. Daarnaast vinden we samenwerken belangrijk: onze overleg- en vergadermomenten ('organisatorische routines') zijn zo ingericht dat er veel ruimte is om met en van elkaar te leren. Het hierboven geschetste kader wordt in het volgende figuur weergegeven:

Figuur 3.1: Kader m.b.t. de ondersteuningsstructuur op De Koningin Beatrixschool

3.2 De cyclische denk- en werkdiscipline

'Wat als leren niet vanzelf gaat?'

Bij sommige leerlingen stagneert ontwikkeling. Hun leerprestaties blijven achter, of hun ontwikkeling op sociaal-emotioneel gebied stagneert. Soms hebben we vragen over hun emotionele welbevinden. Op de Koningin Beatrixschool vatten we deze stagnaties op als een professioneel vraagstuk: wat is er aan de hand? Wat moeten en kunnen wij doen om deze stagnatie te verhelpen en de leerling de juiste ondersteuning te bieden?

We benaderen deze professionele vraagstukken ('werkproblemen') planmatig, door middel van onze cyclische denk- en werkdiscipline. Deze manier van denken en werken kent zes fasen:

1. Verzamelen van gegevens;

2. Signaleren à definiëren werkprobleem;
3. Onderzoeken;
4. Plannen van interventies;
5. Uitvoeren
6. Evalueren.

Leerkrachten doorlopen de hierboven beschreven fasen bij verschillende soorten werkproblemen. Bij stagnaties in de cognitieve ontwikkeling (didactische vraagstukken), bij problemen op het gebied van gedrag en sociaal-emotionele ontwikkeling, en bij het nadenken over ondersteuning voor de begaafde leerling. De verschillende stappen zien er afhankelijk van het 'type probleem' anders uit. We lichten de specifieke inrichting van de verschillende fasen toe in tabel 3.2.

Tabel 3.2: De cyclische denk- en werkdiscipline op De Koningin Beatrixschool

Fase / vaardigheden	Wat betekent dat in de praktijk?		
	<i>Algemene didactische vraagstukken</i>	<i>Gedrag/Sociaal-emotionele ontwikkeling</i>	<i>Begaafdheid</i>
Verzamelen van gegevens	Informatiebronnen: • Methodeonafhankelijke toetsen; • Methodegebonden toetsen; • Registratie- en observatiesysteem Inzichtelijk in de onderbouw; • Uitwisseling met ouders dmv oudercontactmomenten; • Proces-informatie uit observaties (in de dagplanning); • Aantekeningen naar aanleiding van nagekeken werk; • Informatie vanuit overdracht.	Informatiebronnen: • Instrument ZIEN voor het volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling; • Uitwisseling met ouders dmv oudercontactmomenten; • Ongestructureerde observaties; • Kindgesprek; • Sociogram.	Informatiebronnen: • Instrument ten behoeve van de signalering van intelligente en (hoog)begaafde leerlingen (in ontwikkeling); • Methodeonafhankelijke toetsen; • Methodegebonden toetsen; • Registratie- en observatiesysteem Inzichtelijk in de onderbouw; • Instrument ZIEN voor het volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling;; • Uitwisseling met ouders dmv oudercontactmomenten; • Ongestructureerde observaties.
Signaleren	Criteria: • Groep 1 en 2: de leerling beheerst de vereiste doelen vanuit Inzichtelijk niet (passend bij de leeftijd); • Groep 3 tot en met 8: de leerling scoort onvoldoende op twee of meer methodegebonden toetsen; • Groep 3 tot en met 8: de leerling scoort op twee of meer methodeonafhankelijke toetsen IV of V (of scoort onvoldoende op specifieke onderdelen); • De leerling maakt onvoldoende vaardigheidsgroei door op methodeonafhankelijke toetsen.	Criteria: • Signalering vanuit ZIEN. • Onderscheid tussen ernstig en opvallend (maar voorbijgaand) aan de hand van de volgende criteria: • Leeftijdsadequaar; • Duur van het probleemgedrag; • Omstandigheden; • Socioculturele setting; • Hoeveelheid en frequentie van de problemen; • Type problemen en de mate van voorkomen; • De intensiteit van de problemen;	Criteria: • Didactische voorsprong op een of meer vakgebieden (zonder dat de stof is aangeboden); • Leerling maakt onvoldoende vaardigheidsgroei door op de methodeonafhankelijke toetsen; • Leer- en persoonlijkheids-eigenschappen; • Prestaties en prestatiegedrag als mogelijk signaal van onderpresteren; • Sociale problemen als mogelijk signaal van onderpresteren; • Emotionele problemen als mogelijk signaal van onderpresteren.

		• Verandering van het gedrag; • Situatiegebondenheid; (Van der Wolf en Van Beukering, p. 19)	
Probleemidentificatie Formulering werkprobleem			
Onderzoeken	Analyse van het leerproces van de leerling. De analyse geeft antwoord op de vraag <i>waar</i> en <i>waarom</i> valt de leerling uit? Analyse aan de hand van relevante en actuele vakdidactische modellen en theorie: • Rekenen: handelingsmodel en drieslagmodel (zie protocol EWRD); • Lezen en spelling: protocol dyslexie; • Begrijpend lezen: technische leesvaardigheid, woordenschat en algemene kennis, leesstrategieën, leesmotivatie en leescultuur. Instrumenten: • Observaties; • Foutenanalyse toets; • Diagnostische gesprek; • Didactisch onderzoek.	Analyse van het gedrag van de leerling. De analyse geeft inzicht in het gedrag van de leerling: de aard van het probleemgedrag en de functie. Analysestappen: 1. In kaart brengen stimulerende factoren en belemmerende factoren: • Prestatiemotivatie; • Werk- en leerstrategieën; • Sociaal functioneren; • Zelfbeeld; • Perfectionisme; • Didactisch niveau; • School- en taakbeleving van de leerling. Instrumenten: • Dossieronderzoek; • Gesprek met leerling en ouders. 2. <i>Beschrijven concreet gedrag.</i> Om zicht te krijgen op de omvang van het probleem is het van belang dat het probleemgedrag concreet beschreven wordt: • Frequentie: hoe vaak vindt het plaats? • Duur: hoe lang duurt het? • Intensiteit: hoe intens is het gedrag? • Verbaal/non-verbaal: hoe ziet het gedrag eruit? • Situatie: in welke context vindt het gedrag plaats? • Relatie: wie zijn erbij betrokken? Instrumenten: • Gestructureerde observaties ahv narratieven, observatieschema's of beoordelingsschalen; • Sociogram; • Video-opnamen probleemsituatie; • Diagnostisch gesprek leerling. Soms is het nodig om het gedrag nog diepgaander te analyseren aan de hand van een	Analyse van leer- en persoonlijkheidskenmerken die kenmerkend zijn voor begaafde leerlingen. Deze analyse leidt tot een overzicht van gebieden waarop ondersteuning nodig is. Analyse van: • Prestatiemotivatie; • Werk- en leerstrategieën; • Sociaal functioneren; • Zelfbeeld; • Perfectionisme; • Didactisch niveau; • School- en taakbeleving van de leerling. Instrumenten: • Observatie aan de hand van een observatielijst voor de begaafde leerling; • Diagnostisch gesprek leerling; • Gesprek met ouders; • Volgsysteem ZIEN; • Bestaande gegevens toetsen leerlingvolgsysteem; • Doortoetsen. Waar nodig vindt op onderdelen een diepere analyse plaats (zie onderzoek leerproblemen en onderzoek gedrag/ sociaal-emotionele ontwikkeling).

Plannen van interventies		gedragsfunctieanalyse. 3. <i>Gedragsfunctieanalyse.</i> Met behulp van een gedragsfunctieanalyse kan de school informatie verzamelen over situaties en gebeurtenissen die aanleiding geven tot probleemgedrag en het voortbestaan ervan. Instrument: • GGG - schema naar aanleiding van observatie: gebeurtenis (trigger), gedrag, gevolg	
	Op basis van effectieve (vak)didactiek. Soorten interventies: • Leertijd: uitbreiden instructie en begeleiding; • Aanbod: prioriteren leerdoelen en leerstof; • Didactische aanpak: strategieën voor denken en leren, ondersteunende hulpmiddelen; • Pedagogiek: ondersteunen van het zelfvertrouwen, zelfstandigheid of eigen reflectie van de leerling.	Op basis van bewezen pedagogische aanpakken. Interventie voor gehele groep Mogelijke interventies (basisondersteuning): • Check-in Check-out; • Impulscontrole; • Specifiek preventieprogramma voor SEL; Emotie aanpak; • GGGGG- aanpak; • Oplossingsgerichte aanpak; • gedragscontract; • De Eerste Stap.	Op basis van een bewezen aanpak voor leerlingen die bovengemiddeld begaafd zijn. Soorten interventies: • Aanbod: verrijken of verdiepen, versnellen en compacten • Leertijd: verkorte instructie • Didactiek: top-downleren, strategisch leren denken, aanspreken hogere denkniveaus e.d. • Pedagogiek: zelfverantwoordelijk leren
	Afstemmen op leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben bij de cognitieve ontwikkeling doet een beroep op een aantal <i>specifieke</i> leerkrachtvaardigheden: • Effectieve organisatie van het onderwijs en de groep; • Hanteren van een model om om te gaan met uitgestelde aandacht; • Kennis van de vakinhoud, vakdidactiek en orthodidactiek; • Terugschakelen in de leerlijn als leerlingen de instructie niet kunnen volgen; • Passend gebruik maken van didactische hulpmiddelen.	Interventie voor gehele groep Om af te kunnen stemmen op leerlingen met gedragsproblematiek of ondersteuningsvragen op het gebied van de sociaal emotionele ontwikkeling zijn de volgende <i>specifieke</i> leerkrachtvaardigheden van belang: • Het scheppen van een ondersteunend en veilig pedagogisch klimaat: de leerkracht is in contact met de leerlingen bij interventies, anticipeert op gedrag van leerlingen, maakt weloverwogen gebruik van complimenten en correcties e.d.; • Het realiseren van een taakgerichte werksfeer: ordelijk verloop van de les, doelmatig klassenmanagement, leerlingen leren om te gaan met uitgestelde aandacht.	Afstemmen op de begaafde leerling doet een beroep op een aantal <i>specifieke</i> leerkrachtvaardigheden: • Hanteren van een model om om te gaan met uitgestelde aandacht; • Coachende houding van de leerkracht; • Stimuleren van reflectie op het aanpakgedrag van de leerling; • Feedback is opgebouwd uit feed up, feedback en feed forward.
	Reken- of taalontwikkeling, aan de hand van:	Gedrag/ sociaal- emotionele ontwikkeling, aan de hand van:	Reken- of taalontwikkeling, aan de hand van:

	• Methodeonafhankelijke toetsen; • Methodegebonden toetsen; • Registratie- en observatiesysteem Inzichtelijk in de onderbouw; • Observatie.	• Gedragsmeting; • Instrument ZIEN voor het volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling; • Kindgesprek.	• Methodeonafhankelijke toetsen; • Methodegebonden toetsen; • Registratie- en observatiesysteem Inzichtelijk in de onderbouw; • Observatie. Gedrag/sociaal-emotionele ontwikkeling, aan de hand van: • Gedragsmeting; • Instrument ZIEN voor het volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling; • Kindgesprek.
	Bron: • Protocol ERWD: https://erwd.nl/downloads/protocol-ernstige-reken-wiskunde problemen-en-dyscalculie/basisonderwijs/protocol-erwd-po-bso-so.pdf • Lezen denken begrijpen, handboek begrijpend lezen in het basisonderwijs (Förner en van de Mortel, 2010)	Bron: • Groepsplan Gedrag. Kees Overveld. • Waar komt dat gedrag vandaan? Barbara Bateman & Annemieke Gally. • Gedragsproblemen in scholen. Kees van der Wolf en Tanja van Beukering. • Succesvol omgaan met gedragsproblemen. Kees van der Wolf, Tanja van Beukering en Theo Veldkamp.	Bron: • Passend onderwijs voor begaafde leerlingen. Sylvia Drent & Eleonoor van Gerven.

3.3 De rol van de leerkracht

Zoals we al eerder benoemden, heeft de leerkracht een doorslaggevende rol in het ondersteunen van de leerlingen. Om leerlingen de juiste ondersteuning te kunnen bieden op basis van hun onderwijsbehoefte werken zij planmatig en systematisch. Het doorlopen van de zes fasen binnen de cyclische denk- en werkdiscipline helpt leerkrachten richting een effectieve afstemming op de ondersteuningsbehoefte van de groep, groepjes leerlingen en/of de individuele leerling.

Deze cyclische denk- en werkdiscipline gericht op de leerlingenondersteuning, voltrekt zich in meerdere onderling verbonden lussen; van LVOS-afname tot LVOS-afname, van methodeblok tot methodeblok en de kort-dagelijkse praktijk. In iedere fase van de cyclus zijn specifieke leerkrachtvaardigheden aan de orde:

1. De leerkracht *verzamelt*: om de ontwikkeling van leerlingen te begrijpen moet de leerkracht systematisch gegevens verzamelen uit de beschikbare bronnen.
2. De leerkracht *signaleert*: de verzamelde gegevens stellen de leerkracht in staat stagnatie in de ontwikkeling te signaleren. Signalering kan plaatsvinden op meerdere niveaus: de groep, subgroepjes of individuele leerlingen. Wanneer cognitieve of pedagogische onderwijsdoelen (bijvoorbeeld sociaal gedrag en emotioneel welbevinden) niet gehaald (dreigen te) worden ontstaat er een professioneel vraagstuk. Deze professionele werkproblemen doen een beroep op de leerkracht als pedagogisch en didactisch professional.
3. De leerkracht *onderzoekt*: de leerkracht analyseert het gesignaleerde probleem om zo scherper zicht te krijgen op de oorzaken van de stagnatie.

4. De leraar *plant*: een plan dat de leerkracht ondersteunt, dat de neerslag vormt van de professionele reflectie, dat het handelen concretiseert en dat geen elementen bevat die elders al hun uitwerking hebben gekregen (de lesstructuur van de methode of de organisatorische routines in de groep etc). De periodisering in het plan sluit zo nauw mogelijk aan bij de structuur van het leerplan (de thema's in de onderbouw, de blokken in de methode, de onderwijsroutes verbonden aan ontwikkelingsperspectieven).
5. De leerkracht *voert uit*: om uitvoering te kunnen geven aan de geplande interventies heeft de leerkracht een goede organisatie nodig, moet de leerkracht leerstof helder kunnen uitleggen en in staat zijn om alternatieve pedagogische of didactische strategieën aan te wenden. Op basis van dagelijkse observaties (diagnostische vragen/gesprekken, reflectie met leerlingen op hun werk; verwoorden van aanpakgedrag) stelt de leerkracht tevens zijn handelen bij. In kort bestek doorloopt de leraar hierbij alle voorgaande stappen.
6. De leraar *evalueert*: de leerkracht evalueert of geplande interventies (en de probleemanalyse) succesvol zijn geweest en de doelen behaald zijn.

In alle fasen van de cyclus is *reflectie* van de leerkracht op zijn eigen professionele handelen essentieel.

Binnen het doorlopen van deze cyclus gelden een aantal uitgangspunten/'spelregels' m.b.t. hoe binnen de school wordt aangekeken tegen de ondersteuningsbehoefte van haar leerlingen. We baseren ons hierbij op 5 opvattingen (Clijsen, Gijzen, de Lange & Spaans, 2007):

1. Alle kinderen hebben ondersteuning nodig. Kinderen verschillen in de mate waarin en de manier waarop ze ondersteuning nodig hebben. Ter bevordering van de sociale samenhang in de groep en om het klassenmanagement uitvoerbaar te houden worden de individuele onderwijsbehoeften geclusterd en verwerkt in een aanbod voor de hele groep.
2. Tijdens het denken, overleggen en werken gaan we uit van onderwijsbehoefte in plaats van kindkenmerken. Zo werkt een kenmerk als 'snel afgeleid' eerder bevestigend (Zo is het kind nu eenmaal, daar valt niets aan te doen) dan dat het uitnodigt tot actie (Hoe kan ik mijn onderwijs afstemmen op dit kind, wat kan ik doen?). Onderwijsbehoeften formuleren we door aan te geven wat een kind nodig heeft om de volgende stap in zijn ontwikkeling te kunnen zetten.
3. Binnen de cyclische denk en werkdiscipline streven we naar een verschuiving naar proactief denken. In plaats van vooral achteraf te 'toetsen' of een kind de doelen behaald heeft en te 'repareren' als dit niet het geval blijkt te zijn, hanteren we een werkwijze waarbij we vooraf nadenken over wat een kind nodig heeft om de gestelde doelen te bereiken én waarbij leerkrachten continue reflecteren op het effect van het professionele handelen. Waar nodig stelt de leerkracht zijn handelen bij.
4. Er wordt zoveel mogelijk tegemoet gekomen aan wat de kinderen nodig hebben om de onderwijsdoelen te bereiken.
5. Tot slot nemen ouders/verzorgers een belangrijke positie in. Ouders en leerkrachten hebben een gezamenlijk doel: ze willen het beste voor het kind. Ouders zijn samenwerkingspartners en worden betrokken bij de zorg rondom hun kind.

Het werken vanuit de structuur van een cyclische denk- en werkdiscipline op De Koningin Beatrixschool kent de volgende doelstelling:

De Koningin Beatrixschool kent en hanteert een heldere interne ondersteuningsstructuur zodat de onderwijsaanpak van de leerkracht in de groep zo optimaal mogelijk aansluit bij de onderwijsbehoeften van leerlingen.

3.4 De rol(len) van de Intern Begeleider (IB)

3.4.1 Begeleiding van de leerkrachten

Leerkrachten kunnen om uiteenlopende redenen behoefte hebben aan ondersteuning van de intern begeleider tijdens het doorlopen van de cyclische denk- en werkdiscipline:

- *de leerkracht wil graag beter begrijpen waarom een kind uitvalt op een onderdeel;*
- *de leerkracht wil graag weten hoe hij de problematiek rondom een leerling het beste kan aanpakken (interventies bepalen);*
- *de leerkracht wil graag weten hoe hij een geschikte aanpak kan uitvoeren.*

Om leerkrachten goed te kunnen begeleiden, kunnen de IB'ers hun expertise binnen de verschillende fasen van de cyclus inbrengen. Hun focus is daarbij niet gericht op de leerlingen, maar op het begeleiden en positioneren van de leerkrachten! De IB'ers gaan hierbij steeds na welke behoefte aan training, coaching of scholing de leerkrachten op dat moment hebben en op welke manier ze daarin kunnen voorzien. Net als bij de leerlingen zijn deze behoeften divers. De IB-ers stemmen hun ondersteuning hierop af. In tabel 3.3 worden de verschillende rollen die de IB'er zich hierbij kan aanmeten inzichtelijk gemaakt.

Tabel 3.3: Rollen van de intern begeleider

Begeleidingsvraag	Fase cyclus	Begeleidingsrol	Oriëntatie	Instrument
De leerkracht wil graag beter begrijpen wat er met een kind aan de hand is	Onderzoeken	Supervisor	Reflectie, zelfinzicht leerkracht,	Video interactie begeleiding, leerlingbespreking, verzamelde informatie over de leerling
De leerkracht wil graag weten hoe hij de problematiek rond een leerling het beste kan aanpakken	Plannen interventies	Beleidsondersteuner	Planvorming, beleid	Format plan, leerlingbespreking
De leerkracht wil graag weten hoe hij een geschikte aanpak in de groep kan uitvoeren	Uitvoeren	Coach	Pedagogisch-didactisch handelen van de leerkracht	Klassenbezoek, modelleren, co-teaching, video-interactie-begeleiding

3.4.2 Externe samenwerking

Tijdens het doorlopen van de cyclus kan het voorkomen dat de leerkracht/IB'er (en directie) er samen niet uitkomen. Het 'werkprobleem' blijkt te complex. Dit betekent dat de school behoefte heeft aan externe hulp/ondersteuning. Deze behoefte kan zich binnen iedere fase van de cyclus voordoen. Binnen het 'MT-interne begeleiding overleg' stellen wij als school vast of externe hulp/ondersteuning gewenst is. Mocht dit zo zijn, dan heeft de IB'er hierin nog een andere rol: die van coördinator. Dit betekent dat de IB'er een optimale samenwerking van betrokkenen met onderwijs- en zorgtaken, binnen en buiten de school coördineert. De hulpvragen moeten hun weg vinden naar het samenwerkingsverband (SWV) en het Centrum

voor Jeugd & Gezin (JG). Vanuit (of via) deze organen zullen de onderwijs- en of zorgarrangementen worden toegekend.

De schoolondersteuner vanuit het samenwerkingsverband werkt nauw samen met de intern begeleider. Vier keer per jaar staat er een overleg met het OndersteuningsTeam (OT) gepland, dit kan naar behoefte worden uitgebreid/verminderd. Het OT wordt gevormd door:

- de leerkracht
- de intern begeleider
- de directeur (op afroep)
- de orthopedagoog vanuit het samenwerkingsverband/de schoolondersteuner
- de schoolverpleegkundige
- de schoolmaatschappelijk werkster
- de externe hulppartners
- de ouder(s)/verzorger(s).

De ondersteuning die hierbij geboden kan worden:

- Een begeleidingsgesprek met de intern begeleider. Hierin kan de intern begeleider vragen stellen aan de schoolondersteuner omtrent zorg en ondersteuning.
- Consultatieve leerlingbegeleiding: Dit is een gesprek tussen leerkracht, intern begeleider en de schoolondersteuner. Hierin wordt een leerling besproken. Dit gesprek is gericht op verkrijgen van handelingsadviezen voor de leerkracht. De school heeft hiervoor van ouders geen toestemming.

Wanneer een leerling in het OT wordt besproken maakt de intern begeleider een groeidocument aan ("Format groeidocument met OPP"). Dit document heeft op de eerste plaats als doel de onderwijsbehoeften van een leerling beter in beeld te krijgen om tot een passende ondersteuning te komen. Voor leerlingen die, ondanks de inspanningen van de school, het fundamentele niveau (1F), op onderdelen, niet halen wordt in overleg met ouders een ontwikkelingsperspectief (OPP) opgesteld. Dit is onderdeel van het groeidocument. Voor het opstellen van een OPP gelden de volgende uitgangspunten:

- De leerling zit in groep 6 of hoger;
- achterstand 1,5-2 jaar op twee vakgebieden (BGL, Technisch lezen, RW, spelling);
- IQ onderzoek.

Nadat de intern begeleider de algemene gegevens van de leerling in het document heeft verwerkt, is het de taak van de leerkracht om, al dan niet met begeleiding van de intern begeleider, het document verder in te vullen, beheren en uit te voeren.

3.4.3 Het aanvragen van een ondersteuningsarrangement

Voor een aantal leerlingen biedt de basisondersteuning, of een traject ondersteuning en advies vanuit het ondersteuningsteam, niet voldoende om aan de onderwijsbehoeften te voldoen. In dat geval kan de school een ondersteuningsarrangement aanvragen bij het samenwerkingsverband.

De intern begeleider meldt in samenspraak met ouders, de leerling aan bij de regiocoördinator van het samenwerkingsverband (groeidocument met OPP). Samen met de leerkracht proberen zij een passend onderwijsaanbod voor de leerling op te stellen. Dit worden (tijdelijke)

arrangementen genoemd die, op basis van het ondersteuningsprofiel worden vormgegeven. In de praktijk betekent dit dat expertise uit het S(B)O kan worden ingezet. Voor leerlingen die extra ondersteuning krijgen is een OPP verplicht.

Wanneer de ondersteuning aan een leerling ver buiten ons schoolondersteuningsprofiel valt en wij als school geen passend onderwijs kunnen bieden, vraagt de school een Toelaatbaarheidsverklaring (TLV) aan bij het samenwerkingsverband. Met een TLV kan de school een leerling verwijzen naar een andere school die de ondersteuning wel kan bieden, een speciale school voor basisonderwijs of een Regionaal Expertise Centrum (zie verder voor de procedures). Aan ouders hoeft de school geen toestemming te vragen voor het aanvragen van een TLV. Ons doel zal echter altijd zijn om de verwijzing in goed overleg te laten verlopen. Hiervoor vinden wij het van belang om ouders/verzorgers vanaf niveau 1 te betrekken, van groot belang.

3.5 De rol van het managementteam en de directie

De directeur draagt de eindverantwoordelijkheid voor de werkzaamheden uitgevoerd door de intern begeleiders en de interne ondersteuners. Minimaal vijf keer per schooljaar is er een zogenaamd 'MT - interne begeleiding overleg' waarin intern begeleiders en directeur alle werkzaamheden en bevindingen van de intern begeleiders bespreken. De directeur coördineert deze overleggen. In dit overleg wordt de uitvoering van een afgesloten Ondersteuningsarrangementen Periode (OaP) geëvalueerd en de inrichting van een volgende OaP vastgesteld. Verder worden ontwikkelingen op het terrein van IB en interne ondersteuningsarrangementen besproken.

De directeur heeft de competenties van het team en de werkwijze binnen de ondersteuningsstructuur in documenten, het kwaliteitsbeleid en het personeelsbeleid geborgd. Deze worden up-to-date gehouden en komen met enige regelmaat ter tafel.

Daarnaast ziet de directeur erop toe dat knelpunten bij de uitvoering van de cyclische denk- en werkdiscipline worden vertaald naar ondersteunings- en/of professionaliseringsbeleid. Samen met de IB'ers en MT-leden wordt nagedacht over organisatorische routines binnen de school die de organisatiestructuur en het leren van en met elkaar bevorderen. Onderstaand overzicht wordt hierbij als kader gebruikt.

Tabel 3.4: Overzicht organisatorische routines

ROUTINE	FASE VAN DE CYCLUS	INSTRUMENTEN*	BETROKKENEN
Werkbijeenkomst analyse toetsen	<i>Analyse, reflectie, plannen</i> - Diepgaande analyse van verzamelde gegevens - Plannen van specifieke interventies naar aanleiding van de analyse - Leren van en met elkaar	- Jaarplanning van de werkbijeenkomsten - Overzichten uit LOVS - Overzichten methodegebonden toetsen - Logboek aantekeningen - Format analyse toetsen met richtvragen - Streefdoelen groep/ leerling	- Bouwcoördinatoren - Intern begeleider
Consultatieve groeps-/leerlingbespreking	<i>Analyseren, reflecteren, plannen, monitoren</i> Geeft de leerkracht inzicht in de problemen die hij of zij ervaart met een leerling of groepjes leerlingen en biedt oplossingen die direct in de	- Jaarplanning besprekingen - Vorbereidingsformulier voor de leerkracht - Analyse van toetsen en geplande interventies	- Intern begeleider - Vakspecialist

	klassensituatie uitgevoerd kunnen worden		
Oudergesprekken	<i>Verzamelen van informatie en plannen</i> • Uitwisseling van informatie • Afstemming van de beelden over de situatie van het kind • Werken aan overeenstemming over de aanpak (door school en/of ouders)	• Gespreksleidraad	• Ouders • Leraren • Intern begeleider
Handelingsgerichte interview	<i>Reflecteren</i> • Leren van en met elkaar • Formuleren onderwijsbehoefte leerling(en) • Zoeken naar nieuwe oplossingen voor vragen uit de praktijk	• Intervisiemethodiek	• Vakspecialist • Bouwcoördinatoren • Intern begeleider
Gezamenlijke lesvoorbereiding	<i>Plannen</i> • Aanpassen van de les aan onderwijsbehoeften groep of groepjes leerlingen. • Benutten van handleiding bij de voorbereiding van de les.	• Jaarplanning bijeenkomsten • Methode en zijn materialen • Analyse toetsen • Geplande interventies	• Vakspecialist • Leraren
De didactische bouwvergadering	<i>Plannen en uitvoeren</i> • Implementatie effectieve instructie en didactiek, diagnostisch gespreksvoering	• Jaarplanning bijeenkomsten • Kijkwijzer • Video-opnames van lessen / diagnostische gesprekken • Handleiding methode	• Vakspecialist • Bouwcoördinatoren
Periodieke collegiale consultatie, Co-teaching, flitsbezoeken of lesbezoeken	<i>Uitvoeren</i> • Leren van en met elkaar • Borgen organisatorisch lesmodel • Verbeteren (verlengde) instructie	• Kijkwijzer • Protocollen voor feedback en reflectie	• Leraren • Schoolleiding • Intern begeleider • Vakspecialist

4. Ondersteunende documenten

4.1 Basisondersteuning in de groep

Leerkrachten op onze school geven gedifferentieerd onderwijs volgens het directe instructiemodel. De doelen van de les staan per week genoteerd in de dagplanning. Het kan zijn dat sommige leerlingen vooruit lopen op deze doelen en extra uitdaging nodig hebben. Ook kan het zijn dat leerlingen extra ondersteuning nodig hebben om de gestelde doelen te behalen. De leerkracht differentieert in zijn instructie en begeleiding op basis van de specifieke ondersteuningsbehoefte van de leerling(en). Om leerkrachten hierbij te ondersteunen brengen we op een systematische wijze de signalering in beeld en onderzoeken we waar en waarom een leerling opvalt of uitvalt. Op basis hiervan denken we na over passende interventies en plannen we deze interventies in het 'blokplan'. Met elkaar denken we ook na over wat de leerkracht nodig heeft om deze interventies uit te kunnen voeren, en wie hem hierbij eventueel kan ondersteunen. Tussentijds houdt de leerkracht bij of de interventies het gewenste effect hebben voor de leerling, waar nodig wordt de aanpak bijgesteld. Bijlage 1 biedt een formuleer waarbij al deze stappen worden doorlopen: *cyclisch denken en werken Koningin Beatrixschool*.

4.2 Stap 1: Signaleren

Het pedagogisch didactisch groepsoverzicht

2 x per jaar vullen de leerkrachten het pedagogisch didactisch groepsoverzicht in. Dit groepsoverzicht bevat belangrijke, beschrijvende informatie over de ondersteuningsbehoefte van alle leerlingen binnen de groep. Hierbij worden de volgende informatiebronnen gebruikt:

Na de M en E-toetsen analyseert de leerkracht de resultaten van de groep:

- de gemiddelde vaardigheidsgroei van de groep, vergeleken met de schoolspecifieke normen;
- de gemiddelde score van de groep, vergeleken met het landelijk gemiddelde en schoolspecifieke normen;
- de kinderen die meer of minder gegroeid zijn dan de norm, of niet gegroeid zijn;
- mogelijke verklaringen voor deze gegevens;
- conclusies mbt de aanpak voor de komende periode, te formuleren in het nieuwe groepsplan.

Deze 'harde gegevens' worden aangevuld met 'zachte gegevens', hierbij hanteert de leerkracht de volgende informatiebronnen:

- observaties tijdens de les
- kindgesprek met de leerling - weet de leerling zelf wat hij nodig heeft?
- informatie van de ouder - heeft deze informatie die handvatten in de klas biedt?

A.d.h.v. deze informatie beschrijft de leerkracht voor iedere leerling:

- wat werkt specifiek voor dit kind per vak (niet de subgroepaanpak)
- wat werkt niet voor dit kind per vak (wat moet je absoluut niet doen)
- wat werkt voor alle vakken (algemene onderwijsbehoefte en aanpak)

Op basis van de methodetoetsen en observaties tijdens de les (gemaakte werk) brengt de leerkracht na ieder blok opvallende (toets)gegevens in beeld. Zijn er individuele/groepjes leerlingen die opvallen, de onderwijsdoelen niet vanzelf blijken te behalen?

Stap 2. Onderzoeken

In bepaalde gevallen kan het zijn dat de uitval van leerlingen op bepaalde onderdelen vragen oproept, waar valt hij/zij nu precies op uit en waarom. Dit vraagt om nader onderzoek.

Om te onderzoeken waar een leerling uitvalt, kan een foutenanalyse worden gemaakt. Daarnaast kunnen gegevens uit observaties, diagnostische gesprekjes en eventueel een didactisch onderzoek, inzicht geven in de vraag *waarom* een leerling uitvalt. Als school hanteren we relevante didactische kaders en observatiemodellen om duiding te kunnen geven aan de uitkomsten (zie bijlage 2).

3. Plannen van interventies

Op basis van het onderzoek wordt bepaald welke interventies worden gepland om de leerling en/of groepjes leerlingen te ondersteunen. Deze interventies worden gekozen op basis van bewezen effectieve didactische aanpakken. Voor ieder kernvak hebben we deze effectieve aanpakken beschreven (zie bijlage 2). Hierbij kan aan verschillende opties worden gedacht:

- Leertijd: uitbreiden tijd voor instructie en begeleiding dmv pre-teaching of verlengde instructie;

- Aanbod: prioriteren leerdoelen en leerstof;
- Didactische aanpak: inzet ondersteunende hulpmiddelen, specifieke didactische interventies (zie bijlages);
- Pedagogiek: ondersteunen van het zelfvertrouwen, zelfstandigheid of eigen reflectie van de leerling.

4.3 Klassenconsultaties en groepsbesprekingen

Binnen onze ondersteuningsstructuur nemen klassenconsultaties en groepsbesprekingen een belangrijke plaats in. Ieder schooljaar worden er vijf groepsbesprekingen gehouden, deze zijn in de jaarplanning opgenomen. De leerkracht en intern begeleider bespreken de ontwikkeling van de groep aan de hand van het formulier 'cyclische denk en werkdiscipline Koningin Beatrixschool'. Dit is tevens het moment waarop de IB'er de leerkracht kan ondersteunen met oog op de leerkrachtvaardigheden binnen de cyclische denk- en werkdiscipline. Bijvoorbeeld door impulsen te geven bij analyseren, reflecterende vragen te stellen, te brainstormen over goede interventies, etc.

Mochten er tijdens de groepsbespreking vragen rondom individuele leerlingen ontstaan, dan wordt er aan het eind van de groepsbespreking een leerlingenbespreking gepland.

Na de groepsbespreking wordt door de intern begeleider een verslag geschreven dat in Parnassys wordt opgenomen.

De ontwikkeling van leerlingen wordt door de groepsleerkracht met ouders besproken. Hiervoor heeft de school op meerdere momenten in het jaar de zogenaamde 10-minutengesprekken. Daarnaast zullen groepsleerkrachten en ouders ook op andere momenten met elkaar in gesprek zijn over de ontwikkeling van kinderen, als één van hen daar behoefte toe heeft of daar noodzaak toe bestaat.

4.4 De leerlingenbespreking

De leerlingbespreking is een gesprek tussen de groepsleerkracht en de IB'er. Als leerlingen worden aangemeld voor een leerlingbespreking, zal de groepsleerkracht altijd contact opnemen met de ouders en hen uitnodigen voor een gesprek. De ouders worden geïnformeerd over de hulpvraag van de leerkracht die aanleiding is om een kind te bespreken in de leerlingbespreking. Aan ouders wordt gevraagd wat vanuit hun perspectief vragen, gedachten of antwoorden zijn op de vragen die voor de groepsleerkracht aanleiding zijn om een kind aan te melden voor een leerlingbespreking.

5. De inzet van ondersteunende middelen en mensen

5.1 Individueel Handelingsplan (IHP)

De speciale begeleiding die een leerling gedurende een ondersteuningsperiode krijgt, wordt beschreven in een individueel handelingsplan (IHP). Dit geldt voor didactische, sociaal-emotionele, motorische en spraaktaal-problemen. Een individueel handelingsplan wordt opgesteld door de leerkracht (eventueel in samenspraak met de IB'er). Een individueel handelingsplan wil niet zeggen dat ondersteuning individueel gegeven wordt. Wel dat de specifieke ondersteuningsbehoeften van de individuele leerling beschreven wordt. Ouders worden betrokken bij het opstellen van een handelingsplan voor hun kind. Alle individuele handelingsplannen gaan in tweevoud naar ouders. Ouders ondertekenen het handelingsplan, waarna deze in het leerlingdossier opgeborgen kan worden. Ook worden ouders betrokken bij de evaluatie van het handelingsplan en bij eventuele vervolgstappen.

Aspecten die kunnen worden opgenomen in het IHP:

Aangepast lesmateriaal

Leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften hebben soms aangepast materiaal nodig, bijvoorbeeld duidelijke schema's en/of picto's voor kinderen die veel structuur nodig hebben. Verdiepings- en verrijkingsstof, of overzichtelijk inoefenmateriaal zijn daar andere voorbeelden van.
--

Aanpassingen in de ruimtelijke omgeving
--

Passend onderwijs vereist voor sommige leerlingen aanpassingen in de ruimtelijke omgeving. Zo zijn er leerlingen die een 'time out' (plek) nodig hebben, leerlingen die veel behoefte hebben aan fysieke bezigheden en leerlingen voor wie ruimte nodig is voor verzorging of paramedische behandeling. Ook zijn er leerlingen die behoefte hebben aan een pedagogische omgeving die rust, overzicht en duidelijkheid biedt. Zij hebben behoefte aan veel structuur, duidelijke regels en strikte begeleiding.
--

5.2 Externe ondersteuner (EO-er)

Een externe ondersteuner is een persoon die aan individuele leerlingen of een groepje leerlingen begeleiding en/of instructie geeft in het kader van een (extern) ondersteuningsarrangement en niet deel uitmaakt van de formatie van De koningin Beatrixschool. Dit kan bijvoorbeeld een externe remedial teacher of gedragsspecialist zijn.

6 Dossiervorming (borging)

Op De Koningin Beatrixschool wordt er gewerkt met het digitale leerlingvolgsysteem ParnasSys. In ParnasSys zijn alle beschikbare gegevens van leerlingen te vinden. Denk hierbij aan:

- Persoonsgegevens van leerlingen
- Toetsgegevens
- Gespreksverslagen (Bijv. oudergesprekken, kindgesprekken, gesprekken met externen.)
- Onderzoeksverslagen (waar nodig gescand)
- Observatieverslagen
- Formulier cyclisch denken en werken
- Individuele handelingsplannen
- Ontwikkelingsperspectieven
- Aanmelding en gespreksverslagen leerlingbespreking
- Gespreksverslagen groepsbesprekingen

6.1 Verantwoordelijkheid dossiervorming leerkracht:

- Invoeren van toetsgegevens in Cito LOVS
- Invoeren van de methodetoetsen in Basispoort
- Invoeren van reguliere gespreksverslagen met ouders (10-minutengesprekken, e-mailverkeer, notities van telefoongesprekken)
- Opstellen, uitvoeren en evalueren van het formulier 'cyclisch denken en werken'
- Gespreksverslagen groepsbespreking en leerlingbespreking

6.2 Verantwoordelijkheid dossiervorming intern begeleider:

- Dossier overzichtelijk en op orde houden
- Complexe gespreksverslagen (met externen e.d.)
- Onderzoeksverslagen digitaliseren en opslaan in ParnasSys
- IQ-gegevens invoeren in ParnasSys
- Desgewenst leerkrachten ondersteunen bij het schrijven van individuele handelingsplannen
- Leerkrachten ondersteunen bij het schrijven van ontwikkelingsperspectieven
- Gespreksverslagen groepsbespreking en leerlingbespreking

Bijlage 1: Cyclisch denken en werken Koningin Beatrixschool – Didactische vraagstukken

1. Signaleren

- **Het pedagogisch didactisch groepsoverzicht – lange termijn cyclus (2x per jaar)** Zijn er individuele/groepjes leerlingen die opvallen? (Onvoldoende gescoord, onvoldoende groei doorgemaakt (of beide), hoog gescoord maar onvoldoende groei doorgemaakt)

Groep:

Datum:

Leerkracht:

Naam leerling en algemene informatie:	Belemmerende factoren	Stimulerende factoren	Pedagogische onderwijsbehoeften	Didactische onderwijsbehoeften

Leerkracht:

- **Methodetoetsen – Midlange cyclus (na ieder blok)** Zijn er individuele/groepjes leerlingen die opvallen? (Onvoldoende gescoord, welke onderwijsdoelen?)

2. Onderzoeken

Als je hierboven hebt geconstateerd dat één of meerdere leerlingen de doelen niet beheersen, terwijl de leerstof wel aangeboden is, dan kan het zijn dat je verder wilt onderzoeken: *Waar* valt de leerling uit en *waarom*?

Waar is uitval?

Om te onderzoeken waar een leerling uitvalt, kun je een foutenanalyse maken. Zie voor meer achtergrondinformatie de bijlages per kernvak (bijlage 2).

Je kunt hierbij ook gegevens vanuit de methodegebonden toetsen gebruiken. Is er daar uitval op dezelfde gebieden, of scoort de leerling daar juist goed?

Waarom is er uitval?

Gegevens uit observaties, diagnostische gesprekken en eventueel een didactisch onderzoek kunnen inzicht geven in de vraag *waarom* een leerling uitvalt. Om duiding te kunnen geven aan de uitkomsten van een observatie of diagnostisch gesprek, is het van belang om gebruik te maken van relevante didactische kaders en observatiemodellen. Zie voor tips en suggesties de bijlages per kernvak. Noteer de gegevens bij de midlange cyclus.

3. Plannen van interventies

Op basis van jouw onderzoek bepaal je of en welke interventies je wilt plannen om de leerling(en) te ondersteunen. Je kiest je interventies op basis van bewezen effectieve didactische aanpakken (zie bijlages per kernvak). Je kunt daarbij aan verschillende opties denken:

- Leertijd: uitbreiden tijd voor instructie en begeleiding dmv pre-teaching of verlengde instructie;
- Aanbod: prioriteren leerdoelen en leerstof;
- Didactische aanpak: inzet ondersteunende hulpmiddelen, specifieke didactische interventies (zie bijlages);
- Pedagogiek: ondersteunen van het zelfvertrouwen, zelfstandigheid of eigen reflectie van de leerling.

Noteer je interventies in de klassenplanning.

Na overleg met de IBER zal gezamenlijk het groeidocument worden ingevuld en eventueel een HP worden gemaakt.

4. Uitvoeren

- Wat heb je nodig om de geplande interventies goed uit te kunnen voeren?
- Heb je daarbij ondersteuning nodig van je collega's of van de intern begeleider? Zo ja, hoe ziet dat eruit?

Deze gegevens zijn zichtbaar in het groeidocument en/of handelingsplan.

5. Evalueren

Evalueer tussentijds of je gekozen interventies resultaat opleveren. Gebruik hiervoor informatie uit de methodegebonden toetsen (eventueel citotoetsen). Ook kan je gegevens uit nagekeken werk gebruiken en informatie die je krijgt uit observaties. Stel, waar nodig, je klassenplanning bij.

Stel het handelingsplan bij of rond het af.

Gebruik de informatie voor het opstellen voor de nieuwe midlange cyclus.

Bijlage 2: Achtergrondinformatie rekenen

Achtergrondinformatie bij stap 2: Onderzoeken, waar valt de leerling uit?

De rekenwiskundige ontwikkeling van een leerling speelt zich af in vier *domeinen* en verloopt via vier hoofdlijnen. Deze informatie kan je helpen om te bepalen *waar* een leerling uitvalt.

Vier domeinen van rekenwiskundige ontwikkeling:

- Getallen en Bewerkingen.

In dit domein leren kinderen betekenis geven aan getallen, ontwikkelen zij kennis over getallen, getalstructuren en eigenschappen van getallen en leren zij bewerkingen uitvoeren. De kern van alle bewerkingen bestaat uit tellen, optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen. Deze kennis en vaardigheden, de basisvaardigheden, zijn voorwaardelijk om berekeningen in de andere domeinen te kunnen uitvoeren.

- Verhoudingen.

Kinderen ontwikkelen kennis over relaties tussen getallen, zoals bijvoorbeeld 24 is 2 keer zoveel als 12, maar 24 is ook 4 keer zoveel als 6 en 3 keer zoveel als 8. Het getal 24 kan ook een deel zijn van een ander getal, bijvoorbeeld de helft van 48, een kwart van 96 en een tiende deel van 240. Om dit te kunnen benoemen, maken we gebruik van verhoudingentaal en van breukentaal. In dit domein ontwikkelen kinderen kennis en vaardigheden op het gebied van vergelijken van, en relaties tussen getallen en bewerkingen. Daartoe behoren ook breuken, decimale getallen en procenten.

- Meten en Meetkunde.

Kinderen ontwikkelen in het subdomein Meten kennis en vaardigheden op het gebied van het metriek stelsel, geld, tijd en kalender. In het subdomein Meetkunde ontwikkelen zij kennis en vaardigheden op het gebied van ruimte, vormen, patronen en leren zij ruimtelijke begrippen hanteren, drie- en tweedimensionaal construeren door middel van knutselen, bouwen, knippen, plakken en tekenen.

- Informatieverwerking.

Geleidelijk aan ontwikkelen kinderen ook kennis en vaardigheden met betrekking tot het domein Informatieverwerking waarbij zij hun rekenwiskundige kennis en vaardigheden uit de andere domeinen geïntegreerd gebruiken. Zij leren daarbij gegevens ordenen, analyseren, verwerken, interpreteren, daarover discussiëren en beslissingen nemen. Daardoor ontwikkelen zij functionele, bruikbare kennis en vaardigheden.

(Protocol ERWD, pagina 56 en 57)

Vier hoofdlijnen van rekenwiskundige ontwikkeling:

- begripsvorming (conceptontwikkeling en het verlenen van betekenis aan kennis en vaardigheden);
- ontwikkelen van oplossingsprocedures;
- vlot leren rekenen (oefenen, automatiseren en memoriseren);
- flexibel toepassen van kennis en vaardigheden.

Het verwerven van *nieuwe kennis op een leerstofonderdeel* verloopt via deze lijnen en begint met begripsvorming. Elke volgende fase gaat uit van beheersing van de voorgaande (Protocol ERWD, pagina 75 en verder).

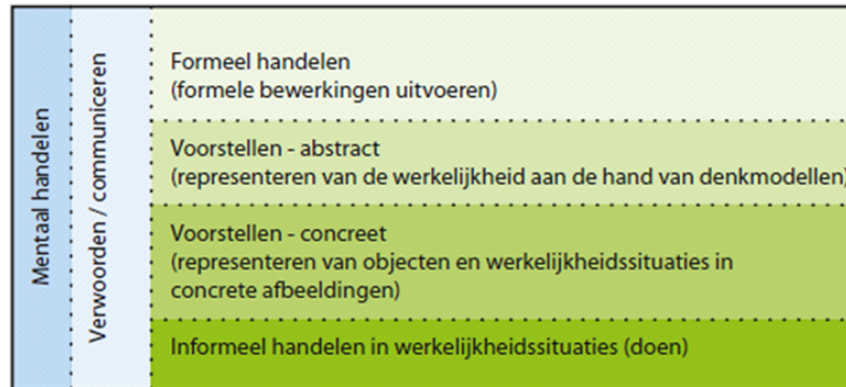
Achtergrondinformatie bij stap 2: Onderzoeken, *waarom* valt de leerling uit?

Op het gebied van rekenen/wiskunde zijn er twee modellen die gebruikt kunnen worden om te observeren en analyseren:

1. Het handelingsmodel: dit model is een schematische weergave van de rekenwiskundige ontwikkeling, zoals die bij alle leerlingen verloopt. Er worden vier niveaus onderscheiden. Dit model kan gebruikt worden om vast te stellen op welk niveau de leerling rekt (gerelateerd aan het domein/onderdeel waarop de leerling uitvalt);
2. Het drieslagmodel: dit is een model dat probleemoplossend handelen visualiseert. Om contextopgaven goed te kunnen maken, moeten leerlingen probleemoplossend kunnen handelen. Dit model kan worden gebruikt om te analyseren waar een leerling vastloopt bij de uitvoering contextopgaven.

Handelingsmodel

Het handelingsmodel is een schematische ontwikkeling van de rekenwiskundige ontwikkeling, zoals die bij alle leerlingen verloopt. Dit proces is een wisselwerking tussen mentaal handelen (denken) en het werkelijke handelen (doen, waarnemen).

Observatie en analyse: je kan dit model gebruiken om vast te stellen op welk niveau de leerling rekt. Belangrijk is om de leerling te laten vertellen wat hij of zij doet. Kritische succesfactoren zijn: beschikbaar materiaal en acceptatie in de groep (een veilig pedagogisch klimaat, waarbij 'fouten maken' niet erg is, maar onderdeel van het leerproces).

Observatie-vragen behorend bij handelingsmodel:

- Begrijpt de leerling de benodigde rekenbegrippen?
- (Hoe) Kan de leerling rekenhandelingen uitvoeren?
- (Hoe) Kan hij bij de situatie passende rekentaal gebruiken?
- (Hoe) Kan de leerling op een rekenwiskundige manier onderbouwen of beredeneren wat hij doet/wil gaan doen?
- (Hoe) Kan de leerling rekenhandelingen uit- of afbeelden? (voorstellingsniveau)
- (Hoe) Kan de leerling overschakelen van het ene naar het ander (hoger/lager) handelingsniveau? Kan de leerling flexibel switchen tussen de niveaus?
- (Hoe) Kan de leerling gebruik maken van zijn gevoel voor getallen, getalstructuren en getalnetwerken bij het schakelen tussen de verschillende handelingsniveaus?

Drieslagmodel

Het drieslagmodel is een model dat probleemoplossend handelen visualiseert. Het eigenlijke rekenen is een onderdeel van probleemoplossend handelen. Probleemoplossend handelen is een voorwaarde voor functionele gecijferdheid (rekenvaardigheid gebruiken in dagelijkse situaties).

Observatie en analyse: gebruik het model om te analyseren op welke zijde van de driehoek een leerling vastloopt.

Observatie-vragen behorend bij drieslagmodel:

1. Context. Kan de leerling:
 - Bij een context een bewerking bedenken?
 - Betekenis verlenen aan de getallen in relatie tot de context?
 - Een tekening maken bij een context?
2. Bewerking. Kan de leerling:
 - De bewerking uitvoeren?
 - Zo nee, lukt dat dan wel:
 - Met materiaal;
 - Met eenvoudiger getallen;
 - Met behulp van een model.
 - Welke oplossingsstrategie past de leerling toe?
 - Is deze oplossingsstrategie efficiënt?
3. Oplossing. Gaat de leerling na:
 - Of het antwoord kan kloppen?
 - Wat het antwoord (het getal) betekent?
 - Koppelt de leerling het antwoord terug naar de context?
 - Koppelt de leerling het antwoord terug naar de uitvoering van de bewerking?

Achtergrondinformatie bij stap 3: Plannen van interventies

Interventies bij handelingsmodel:

- Ga een niveau terug in het handelingsmodel (zoek naar het drijfvermogen);
- Werk langer aan een onderliggend niveau;
- Zorg voor passend en ondersteunend materiaal;
- Zorg ervoor dat wel alle niveaus van het model doorlopen worden;
- Blijf systematisch de relatie leggen met onderliggende niveaus bij leerlingen die het formele niveau moeilijk vinden.

Interventies bij drieslagmodel:

- Geef specifieke begeleiding op het punt waar de leerling vastloopt, maar grijp ook terug op het geheel van de driehoek. Beperk je niet tot de onderste lijn van de driehoek (uitvoeren): herhalen heeft geen zin als er geen sprake is van inzicht en begrip;
- Gebruik de vertaalcirkel. Leerlingen leren met de vertaalcirkel een contextopgave (of kale som) om te zetten naar een nieuwe verbeelding of vertaling. Dit leidt tot een beter begrip van de verwerking, een beter begrip van de strategieën of tot een beter voorstellingsvermogen.